

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Alle rechterlijke uitspraken, artikels en andere bijdragen, alsook boeken ter bespreking te zenden aan den secretaris-hoofdopsteller.

Mr RENE VICTOR

Italiëlei, 99, Antwerpen

Opgaaf betreffende intekening en adreswijziging, aanvraag van losse nummers en alle mededeelingen betreffende het beheer te zenden aan den secretaris-schatbewaarder

Mr JOHN STOCKMANS

Mechelsche Steenweg, 201, Antwerpen

EENIGE BESCHOUWINGEN BETREFFENDE DE CRISIS VAN HET VOLKENRECHT.

OPENINGSLES VAN DEN NEDERLANDSCHEN LEERGANG VAN VOLKENRECHT
AAN DE UNIVERSITEIT TE BRUSSEL

gegeven door Mr. L. GYSELYNCK, docent aan de Universiteit.

1. Het vraagstuk.

Omstandigheden, die ik meer dan wie ook betreuer, hebben mij tot nog toe verhinderd de faculteit en den beheerraad te danken voor het vertrouwen dat zij in mij gesteld hebben door mij voor dezen leerstoel aan te bevelen en tot deze plaats te beroepen. Ik hoop mij dat vertrouwen waardig te kunnen toonen.

Maar ik kan mij niet ontveinzen dat de taak die mij is opgedragen, verzwakt wordt door het aandenken aan de ontzagwekkende rij der uitnemende geleerden die aan deze Universiteit de volkenrechtswetenschap beoefend hebben, en namelijk, om slechts van de grootste der afgestorvenen te gewagen :

Alphonse Rivier, opvolger van Arntz, schrijver van het werk dat, naar ik meen, het best handboek is dat sedert Vattel in de Fransche taal ooit verscheen, en van wie de Louter terecht getuigt dat hij «onovertroffen is (en dat » is hij nog altijd) als scherpzinnig en onpartijdig criticus, grondig geleerde, volijverig » arbeider en sierlijk schrijver » (1) en na hem Ernest Nys, ce fervent de l'histoire du droit, zooals men hem in een trek gekenschetst heeft (2), vermaard door zijne onderzoekingen

op het gebied van den rechtstheoretischen oorsprong van de meeste instituten van het internationale recht en in het bijzonder van het oorlogsrecht dat, vergeten wij het niet, het zijn Nys' eigen woorden, er de kern van vormt (3).

Bovendien, heb ik nog af te rekenen met zeer ongunstige tijdsomstandigheden.

Het volkenrecht schijnt in ongenade gevallen. Naar het gemeen oordeel zou het een ernstige crisis doorstaan, erg verzwakt en bijna onbruikbaar geworden zijn. Wat is het nut, zoo vraagt de student zich af, van eene wetenschap die op het punt staat van failliet te gaan ?

Zijn deze bedenkingen gegrond ?

Bestaan er werkelijk teekenen van verval ?

Getuigt de huidige stand der volkenrechtswetenschap van een verslapping van het volkenrecht ?

Dat is een vraagstuk dat mij niet ongeschikt voorkomt om in eene openingsles behandeld te worden.

Zij zal drie punten behelzen.

Inderdaad, het stellig recht openbaart zich overal in drie vormen, namelijk gewoonte, wet en rechtspraak. Wij zullen dus achtereenvolgens een blik moeten werpen op het internationaal gewoonte-, wetten- en jurisprudentierecht.

I. DE VOLKENRECHTELIJKE GEWOONTE.

2. Belang der gewoonte in het internationaal recht.

Wat het gewoonterecht betreft, het is zooals men weet uiteraard sterker en duurzamer dan ieder ander recht, omdat het dieper in de rechtsovertuiging wortelt (4).

Indien wij dus vaststellen dat de gewoonte in de sfeer der internationale betrekkingen het geschreven recht ver overtreft, zoowel in gewicht als in omvang, dan bestaat er reeds een sterk vermoeden tegen de veronderstelling der verzwakking van het volkenrecht. Het is dus van belang te onderzoeken of de rol der gewoonte in het volkenrecht overwegend is. Ten onrechte, meenen wij, werd in sommige werken van den laatsten tijd het tegenovergestelde beweerd. (5)

Inderdaad hebben in het volkenrecht tot nog toe alleen de regelen van internationaal gewoonterecht universeele gelding bereikt (6). Er bestaat geen enkel voorbeeld van een tractaat dat als zoodanig alle Staten bindt. Er is meer. Terwijl de verdragen slechts gevolg hebben tusschen de contracteerende partijen, is het voldoende dat een gewoonte in het algemeen als geldig erkend weze, om voor alle Staten rechtsverbindend te zijn (7).

Ten tweede vormt de volkenrechtelijke gewoonte het gemeen recht, waarop alle andere regelen steunen, waarnaar alle overige regelingen moeten uitgelegd worden (8) en waaraan bij voorbeeld de verdragen hun verbindende kracht ontleenen (9).

Ten derde omsluit zij de geldende rechtsopvattingen, waarvan het belang voor het internationaal rechtssysteem dat samengesteld is meer uit algemeene beginselen dan uit eigenlijke rechtsregelen (10) niet onderstreept moet worden. De gewoonte is niet beperkt, zooals Van Vollenhoven in 1898 opmerkte, « tot reeksen van gelijkslachtige handelingen, maar » omvat evenzeer bestendige rechtsopvattingen, ook al zijn deze niet omgezet in toepassing of daad » (11).

François (12) werpt tegen dat men aldus opereert met een gewoontebegrip dat van het gemeene spraakgebruik afwijkt, maar deze bedenking is niet overtuigend als men nagaat dat het 3de lid van art. 38 van het Statuut van het Permanente Hof van Internationale Justitie, dat de algemeene rechtsprincipes als bron

van het volkenrecht erkent, door de vertegenwoordigers der commonlaw-landen, Elihu Root en Lord Phillimore, slechts aanvaard werd omdat deze algemeene opvattingen en beginselen niets anders zijn dan gewoonterecht (13).

Trouwens, moet ten slotte niet iedere regeling eerst in een op rechtserkenning gesteunde gewoonte omgezet worden om tot echt en duurzaam recht verheven te worden? (14) Dat natuurlijk proces dat zelfs in de vorming van het nationale recht waar te nemen valt, treedt zeer sterk naar voor in de internationale gemeenschap, waar geen gezag over de uitvoering der wetten waakt en waar dan ook de erkenning (ofschoon de leer der erkenning nog niet op bevredigende wijze geformuleerd werd) een zoo belangrijke plaats inneemt. Men denke aan de erkenning van voldongen feiten, van bestaande toestanden (15) van Staten, Regeringen, enz. Men heeft de gewoonte vergeleken met een filter waar al wat uit de bronnen vloeit door moet, alvorens den stroom van het Volkenrecht te bereiken (16).

Voorbeelden ervan zijn er bij de vleet.

Ik zal mij tot een aanhaling beperken, die misschien niet gansch onthloot is van actueel belang. Volgens Westlake (17) waren de tractaten die de toenmalige permanente neutraliteit van België tot stand gebracht hadden, tot een deel van het bestendig internationaal systeem van Europa geworden, zoodanig dat de leer van het tenietgaan der verdragen er geen vat meer op hebben kon en dat alleen eene omwenteling in dat Europeesch stelsel bij machte zou geweest zijn ons internationaal statuut te wijzigen (18).

Kortom, de gewoonte is de bron bij uitnemendheid van het volkenrecht. Zij regelt de internationale betrekkingen in hare wezenlijkste, duurzaamste en algemeenste bestanddelen (19).

3. De wetenschap van het internationaal gewoonterecht.

Onderzoeken we thans of de tegenwoordige wetenschappelijke arbeid op het veld van het internationaal gewoonterecht, eene crisis laat vermoeden.

Eenerzijds heeft de toenemende ontwikkeling van de internationale betrekkingen, en van het internationaal rechtsverkeer sedert den oorlog, (en trouwens gedeeltelijk tengevolge ervan),

het gebied van het gewoonterecht van den vrede sterk uitgebreid, zijn strekking op talrijke punten nauwkeuriger bepaald, en menig nieuwe rechtsregel en rechtsfiguur in het leven geroepen. Om er zich van te overtuigen heeft men slechts de behandeling van het vredesrecht in de naoorlogsche handboeken te vergelijken met vroegere uiteenzettingen.

Anderzijds heeft de openlegging op groote schaal van vele diplomatische archieven insgelijks een rijken overvloed aan nieuw rechtsmateriaal ter beschikking van de wetenschap gesteld.

Hoe die nieuwe rechtsstof zal moeten aangevend en verwerkt worden, daarvan kan men geen beter voorbeeld vinden dan in het zoo oorspronkelijk en degelijk werk van Hyde, die in twee lijvige boekdeelen, in 1922 verschenen, de Amerikaansche praktijk grondig onderzoekt en critisch ontleedt. Het is ongetwijfeld in die richting dat de wetenschap zich ontwikkelt. De studie der nationale praktijken is aan de orde van den dag. François o.a. heeft in zijn uitstekend handboek speciaal aandacht geschonken aan Nederlandsche rechtsstof en opvattingen (20).

Prof. H. A. Smith van Londen, met het onovertroffen model van de Amerikaansche Digesten van Moore voor oogen, bezorgt onder den titel « Groot Britanje en het Volkenrecht », eene verzameling, (waarvan de 2 eerste deelen verschenen zijn,) van officieele bescheiden die de Britsche praktijk toelichten (21).

Op die manier grijpt een voortdurende vernieuwing en een gestadige verdieping in de wetenschappelijke behandeling plaats. De tijden zijn gelukkig voorbij waar « de hoofdzak was naschrijven, naschrijven, naschrijven » (22) want boekenrecht (23) is al even waardeloos als boekenwijsheid.

De geweldige uitbreiding der rechtsstof heeft echter niet alleen voor gevolg gehad eene verdeling van den arbeid, zij heeft ook het aanzijn gegeven aan organisaties van wetenschappelijke samenwerking waarvan het model geleverd wordt door de « Harvard Law School Research in International Law », wier verslagen onmisbaar zijn voor de studie van het hedendaagsch volkenrecht. Dat hier eens te meer het licht uit Amerika straalt, is gedeeltelijk te verklaren door al hetgeen de Vereenigde Staten in het verleden aan den groei van het recht der Statengemeenschap bijgedragen hebben en ook

door de aanzienlijke geldmiddelen waarover de wetenschap aldaar beschikt (24).

Maar elders ook wordt arbeid van eerste gehalte geleverd. De poging tot Codificatie van 1930 moge geen succes geweest zijn, zij heeft nochtans een dienst bewezen die niet genoegzaam werd gewaardeerd: zij heeft gezaghebbende antwoorden der regeeringen uitgelokt op een groot aantal zeer belangrijke punten van internationaal recht. Allerlei vraagstukken zijn aldus in een nieuw licht komen te staan.

Door het gebruik dat hij van deze kostbare bron heeft weten te maken in zijn « Droit international public de la Mer », waarvan het 3de deel in 1934 verschenen is, heeft Prof. Gidel dat onderwerp, waarvoor de Fransche schrijvers steeds voorliefde gehad hebben (25) heelemaal vernieuwd en aan de Fransche wetenschap het meesterwerk geschonken, dat de herleving der volkenrechtsstudiën, onder Louis Renault en Armand Pillet begonnen, glansrijk bekroont.

In een woord, de teekenen des tijds, voor zoover zij door de wetenschap weerspiegeld worden, zijn lang niet ontmoedigend. Het beeld dat deze laatste vertoont is er een van jeugdigen ontdekkingsijver, van geweldige bedrijvigheid, van gestadige ontwikkeling en van vruchtbaren arbeid.

De eenige schaduwzijde betreft het oorlogsrecht.

4. Oorlogsrecht.

Het valt hier niet te ontkennen dat de ontzaglijke hoop materialen, die door den storm van 1914 aangespoeld werd, bijna onaangeroerd is blijven liggen en dat het ruime veld, dat door Garner reeds in 1920 ontgonnen was, ongeveer vijftien jaren lang braak gebleven is (26).

Zijn dat dan eindelijk de voortekenen van het verval?

De uitleggingen die men van deze plotselinge verlamming der wetenschap, ten aanzien van het oorlogsrecht, pleegt te geven, zijn zeker niet bevredigend.

Men voert aan de logische onvereinbaarheid van recht en oorlog, (27) wat reeds tegengesproken wordt door het feit, dat het recht van den oorlog sedert eeuwen bestaat en toegepast wordt.

Men beweert dat de gebruiken van den oorlog geen deel uitmaakt van het volkenrecht, (28) wat door de gansche geschiedenis onzer weten-

schap gelogenstraft wordt en tot onhoudbare gevolgen leidt (29).

Men wijst op de schendingen in 1914-1918 gepleegd, ter staving van de stelling dat er geen oorlogsrecht meer bestaat, maar sedert wanneer hebben rechtsverkrachtigingen eene rechtsafschaffende werking? (30)

Eindelijk roept men de internationale solidariteitsidee in om te verkondigen dat de wetenschap zich alleen op oorlogsvoorkoming moet toeleggen (31) en dat oorlogs- en neutraliteitsrecht (32) geen reden van bestaan meer heeft, hetgeen met de werkelijkheid geen rekening houdt (33).

Het gevaar dezer dwaalleeren is dat zij het oorlogsrecht willekeurig ondermijnen (34), en regelrecht naar een verruwing van den oorlog aansturen.

Wat daar ook van zij, de tijden zijn nu veranderd. De crisis schijnt slechts van voorbijgaanden aard geweest te zijn (35). Dank ten deele aan de Belgische leden van de internationale Congressen van krijgsgeneeskunde, is de ziekte eindelijk ten goede gekeerd.

Het verdienstelijk leerboek van een der jonge leden der Weenske school, Dr. Kuns, (36) dat verleden jaar verscheen, is een stap in de juiste richting. Overal wekt het oorlogsrecht de belangstelling der geleerden op (37). De studie van de menigvuldige nieuwe vraagstukken uit de laatste oorlogen gerezen, bijv. betreffende den lucht- en den gaskrijg, wordt met nieuwen moed aangevat (38).

Men vindt altijd geleerden die bereid zijn de laatste nieuwigheden met fanfares te begroeten, en geestdriftige geschriften over de hervorming van het oorlogsrecht beginnen te verschijnen.

Kortom, er is na den oorlog een crisis geweest, niet in het oorlogsrecht zelf, maar in de wetenschap. Die crisis behoort thans tot het verleden.

Tot dusver over het oorlogsrecht.

5. Onvoldoend aanpassingsvermogen van het gewoonterecht.

En nu nog een laatste bedenking, alvorens het terrein van het internationale gewoonterecht te verlaten.

Is het internationaal gewoonterecht voor het moderne leven, zooals ieder ander gewoonterecht, niet te traag in zijn ontwikkeling, te eng

in zijn omvang en te vaag in zijn voorschriften? (39)

De volkenrechtelijke gewoonte vertoont, helaas, al deze gebreken.

Maar om dat recht aan te passen aan de vereischten van het snel veranderend steeds veldwinnend internationaal rechtsverkeer, ontbreken de beproefde middelen niet.

Hier zooals elders zal men zijn toevlucht moeten nemen tot wetgeving en rechtspraak, — tweede en derde punt van het tegenwoordig betoog —.

II. DE INTERNATIONALE WETGEVING.

6. Tractatenrecht.

De moeilijkheid is dat, zooals men weet, de Staatsgemeenschap geen wetgever heeft, op eenige uitzonderingen na, die zonder groot practisch belang zijn (40).

Maar de geschiedenis kent voorbeelden van wetten die, in plaats van opgelegd recht te zijn, in contractueelen vorm gegoten waren (41).

En dat is niet te verwonderen.

Want wet en contract zijn, in den grond, twee nauw verwante begrippen.

Wat is bijv. naar Belgisch recht eene overeenkomst-wet? (42) Wat is eene collectieve arbeidsovereenkomst? Zijn de talrijke wetsbepalingen van z.g. aanvullend recht, die de bedoeling der partijen verklaren of een vermoeden ervan scheppen, iets anders dan modelovereenkomsten van een gemiddeld type? (43) De uitdrukking door den wetgever in art. 1134 B. W.B. gebezigd, luidens hetwelk de overeenkomsten gelden als wet voor degenen die ze hebben aangegaan, is voorzeker meer dan een krachtige beeldspraak (44).

Aristoteles had reeds opgemerkt dat de wet, in den grond, eene overeenkomst is (45). Is zij niet altijd eene transactie, een vergelijk in den strijd van groepen, partijen of enkelingen? (46) Rust de bindende kracht zoowel van het contract als van de wet ten slotte niet op een consensus (47) of ten minste op de practische overweging dat men zijne eigen gedragslijn moet kunnen regelen naar de verwachte gedraging van andere leden der rechtsgemeenschap? (48)

Gezien de talrijke punten van overeenstemming tusschen wet en contract is het zeker niet te verwonderen dat in het volkenrecht de inter-

ationale overeenkomst, het tractaat, de plaats inneemt van de wet.

Om het huidig belang van deze rechtsvorming aan te toonen, zal het volstaan uwe aandacht te vestigen op het verbazend aantal internationale verdragen, geregistreerd door den Volkenbond.

Dat er veel kaf onder dat koren is, daar ben ik het volkomen mede eens (49).

Dat de wetgeving door middel van tractaten haar gebreken heeft, die zeer hinderlijk worden in collectieve verdragen, geef ik eveneens gereedelijk toe (50).

Dat eene overdadige wetgevende productie niet zonder gevaar is (51), zou men blind moeten zijn om thans in België te durven ontkennen.

Een feit nochtans staat ongetwijfeld vast: de uiterst snelle ontwikkeling van het tractatenrecht. Zij getuigt voorzeker van het aanpassingsvermogen van het naoorlogsch volkenrecht.

Deze verbazingwekkende wetgevende werkzaamheid heeft haar wedergade gevonden op wetenschappelijk gebied.

7. Wetenschap.

Over de overvloedige wetenschappelijke literatuur waartoe zij aanleiding gegeven heeft, zal ik slechts drie opmerkingen maken:

De eerste beoogt het praktisch en wetenschappelijk belang van heldere en volledige overzichten van dat tractatenrecht dat niet tot een systematisch geheel uitgegroeid is, te doen uitschijnen. Men moet vooral orde in dien chaos brengen.

Ik ken in de tegenwoordige rechtsleer slechts twee pogingen in dien zin: van Eysinga's degelijk werk, verschenen in 1916, over de ontwikkeling en den inhoud der Nederlandsche tractaten sedert 1813, en de uitvoerige uiteenzetting, door François, van den inhoud der voornaamste heden van kracht zijnde internationale verdragen, die onder den titel van « Het Regelend Recht der Verdragen » het 5e Hoofdstuk, en tevens het oorspronkelijkst deel, vormt van zijn voortreffelijk handboek.

De tweede opmerking betreft de verhouding van de internationale verdragen tot het nationaal recht. De grenzen der internationale rechtsfeer breiden zich gedurig uit (52) en heel veel wat vroeger uitsluitend door de nationale wet

beheerscht was, wordt nu door internationale schikkingen geregeld. Van daar het dringend praktisch belang van zekere vraagstukken die vroeger meer uit theoretisch oogpunt beschouwd werden.

Ik noem alleen het probleem van de gebondenheid der individuen door volkenrechtelijke regelen, niet uitdrukkelijk omgezet in een staatsrechtelijk wetsbevel (53), en de oplossing der tegenstrijdigheden tusschen wet en verdrag, (54) die bijna overal tot de meest kiesche twistvragen onzer wetenschap behooren.

De derde opmerking slaat op de theorie der verdragen.

Het is snel gebleken dat de overgeleverde leer der verdragen, zooals zij door de diplomatie was uitgewerkt geweest, niet meer beantwoordde aan de eischen eener wetenschappelijke behandeling.

De theoriën der bekrachtiging (55), der zoo-gezegde geldigheid van afgedwongen verdragen (56), van het tenietgaan der tractaten (57) en in het bijzonder van de clausula rebus sic stantibus (58), de Achilles' hiel van het volkenrecht, vormen tegenwoordig in de meeste landen het voorwerp van uiterst belangrijke onderzoekingen, die den jurist evenveel gelegenheid bieden tot fijne en diepgaande ontledingen als de leer der verbintenissen in ons privaatrecht.

Wie zal, tegenover dat intens leven, zoowel op wetgevend als op wetenschappelijk gebied, van verval durven spreken?

Wetgeving alleen is echter niet voldoende, de gulden woorden van Portalis mogen hier in herinnering gebracht worden: « Avec la folle » idée de vouloir décider tous les cas, on ferait » de la législation un dédale immense, dans » lequel la mémoire et la raison se perdraient » également... Pour que les affaires de la société » puissent marcher, il faut donc que le juge ait » le droit d'interpréter les lois et d'y suppléer. »

Deze aanhaling voert ons tot het 3de punt van onze uiteenzetting.

III. RECHTSPRAAK

8. Belang der rechtspraak voor het volkenrecht.

Deze is van overheerschend belang in het internationaal recht.

Inderdaad, tengevolge van de zeer primitieve organisatie der Statengemeenschap sluit het volkenrecht zich nauwer dan welk ander recht

ook, aan zijn socialen onderbouw, wat blijkt bijv. uit de rol die het de facto, het voldongen feit, er speelt. Maar recht is geen sociologie, het streeft naar zelfstandigheid, en veel meer dan de wetgeving of de rechtsleer, is de rechtspraak het middel bij uitmuntendheid waardoor de onafhankelijkheid van het recht tegenover de te regelen sociale verhoudingen (59) verwezenlijkt wordt.

In dien zin geeft de rechtspraak zoowel aan de wet als aan de gewoonte, (60) en vooral aan deze laatste, hare volle juridische betekenis.

9. Omvang en inhoud der rechtspraak.

Buiten de beslissingen der internationale rechtscolleges — het P.H.I.J., de scheidsgerichten, de internationale commissies, enz., — is de nationale rechtspraak insgelijks eene zeer vruchtbare bron van volkenrecht (61).

Dat valt in het oog, wat betreft de beslissingen van de prijsgerechten en van de rechtbanken die, zooals de Supreme Court der V. S., en het Zwitsersche Tribunal Federal, bevoegd zijn om kennis te nemen van betwistingen tusschen Bondstaten, daar deze dikwijls een zeer sterke gelijkenis vertoonen met geschillen tusschen soevereine Staten.

Maar zelfs de nederigste onzer nationale rechtbanken hebben, wellicht vaker dan zij het zelf beseffen, internationale rechtsregelen aan te wenden. (62).

Er zijn niet veel deelen van het Volkenrecht die aan deze gerechtelijke toepassing ontsnappen. Als voorbeeld ervan wijs ik op het gebruik dat door onze Belgische rechtsmacht gemaakt wordt van de voorbereidende werkzaamheden der internationale verdragen inzake zee-, (63) wissel- en autoursrecht (64), niettegenstaande den vruchtelozen tegenstand (65) van de aanhangers der dualistische leer.

10. Invloed van de ontwikkeling der rechtspraak op de wetenschap.

Toen eenige jaren geleden, Prof. Mac Nair en Dr Lauterpacht onder wier leiding de eerste jaarlijksche Digesten van Internationaal recht verschenen, die sedert 1919, een overzicht van de gansche rechtspraak op volkenrechtelijk gebied geven, het eerste deel ervan in het licht zonden, legden zij de bekentenis af dat er veel

meer internationaal recht in de wereld bestond, dan zij ooit hadden durven droomen. De volgende deelen hebben dat oordeel bewaarheid. De productie van internationaal recht door de rechtspraak is gedurende de naoorlogsche jaren voorzeker wonderbaar geweest (66).

Maar hoe groot haar aandeel in de internationale rechtsvorming ook weze, de voornaamste verdienste der volkenrechtelijke jurisprudentie ligt elders: op het gebied der methode.

Inderdaad de meest kenmerkende trek van het moderne volkenrecht is de aanwending van de juridische methode ter vervanging van de diplomatische. (67) Het volkenrecht is thans niet meer een arsenaal waarin allerlei zonderlinge en vreemdsoortige wapenen ten dienste van de diplomatie geborgen liggen, het is dank aan de toepassing eener streng juridische methode tot een zeer bloeiende tak gegroeid van de oude rechtswetenschap. De beslissende factor in deze omwenteling is de reusachtige uitbreiding geweest van de rechtspraak betreffende het internationaal recht.

Voortaan zal hier, zooals elders, de nauwkeurige critische ontleding der jurisprudentie de vier-vijfden vormen van den wetenschappelijken arbeid.

IV. BESLUIT

11. De politieke crisis.

Indien ons onderzoek hier eindigde, zouden wij eruit mogen afleiden dat er geen crisis in het internationaal recht bestaat.

Maar nevens de studie van het stellig recht, waarvan ik tot nu toe getracht heb u een vluchtig overzicht te geven, en waarbij tevens het belang der Nederlandsche wetenschap niet uit het oog diende verloren te worden, omvat de hedendaagsche volkenrechtswetenschap nog drie andere vakken: de geschiedenis, de theorie en de politiek van het volkenrecht. De twee eersten zijn zonder groot belang voor ons onderzoek.

Het derde, de volkenrechtelijke politiek, doet ons den maatstaf aan de hand, waarnaar wij de internationale rechtsinstellingen beoordeelen. Die maatstaf zelf wordt bepaald door het denkbeeld dat wij ons vormen van het doel van het volkenrecht. Zooals ieder ander rechtssysteem is het internationale niets anders dan een middel, geschikt om een maatschappelijk doel te berei-

ken. In de Statenmaatschappij is dat doel ; vrede.

Van dien kant uit beschouwd, vertoont zich het vraagstuk dat ons bezig houdt onder een nieuw licht. In dat opzicht zullen wij gewagen van een crisis van het volkenrecht, telkens als het niet bij machte is den vrede bestendig te handhaven. Maar vergeten wij daarbij niet dat zulks tot heden toe nog nooit in de geschiedenis van het mensdom het geval geweest is, zoodanig dat het gebruik van het woord crisis in dat verband niet licht te verdedigen valt.

Is dat doel in de laatste jaren ten minste benaderd geweest ? Wie zal het durven beweren ? Werden de verdragen geëerbiedigd ? Werd de oorlog geweerd ?

De schuld kan echter slechts ten deele ten laste van het volkenrecht gelegd worden.

Recht is in den grond niets anders dan gekristalliseerde ervaring, en de proefnemingen der laatste jaren, op het gebied der internationale organisatie, behooren meer tot het gebied van de geschiedenis, dan van het recht. Volkenrecht is heelemaal wat anders dan parlementaire geschiedenis van den Volkenbond.

De internationale instellingen die na den oorlog in het leven geroepen werden, zijn deugdelijk genoeg ; zij zijn trouwens, in vele opzichten, slechts de logische uitkomst eener eeuwenlange ontwikkeling. Maar de Mogendheden zijn onbekwaam geweest om er gebruik van te maken, zooals de moderne Staat trouwens overal machteloos blijkt te staan tegenover zoovele talrijke nieuwe vraagstukken.

In dien zin is er eene crisis van het volkenrecht, maar de crisis betreft niet zoozeer het internationaal recht als de internationale politiek, en naar mijne overtuiging niet zoozeer de internationale politiek als de gansche hedendaagsche politiek in het algemeen. Het is de crisis van den Staat eerder dan de crisis van het volkenrecht.

Wij komen aldus te staan tegenover de gewichtigste vragen der hedendaagsche Staatskunde. (67bis)

De kennis van het internationaal recht is onmisbaar om deze vragen te doorgronden. Ons land heeft een dringende behoefte aan eene elite, die op de hoogste weze van de internationale vraagstukken. De grootste diplomatieke nederlaag die wij sedert 1839 geleden hebben, de mislukking onzer onderhandelingen met

Nederland na den oorlog, is het rechtstreeksch gevolg geweest van het gemis aan eene wel ingelichte openbare meening. (68).

Op u, studenten, zal eens de taak komen te rusten aan dit Land een juist inzicht te geven in de gewichtige internationale vragen, waarvan zijn bestaan zelf afhangt.

Moogt gij daar beter in slagen dan uwe voorgangers, en « zonder als vreemden te staan tegenover de groeiende organisatie der Staten-gemeenschap, en beseffend dat er een recht is dat uitgaat boven het recht van het eigen volk, » (69) tevens het nationaal belang met meer succes dan wij, weten te dienen !

November 1936.

(1) J. de Louter, *Stellig Volkenrecht*, I, 151.

(2) G. Cornil, in de opdracht van zijn « *Droit Romain* ».

(3) Ernest Nys, *le Droit de la Guerre et les Précurseurs de Grotius*, 1882, blz. 7.

(4) Quincy Wright, *Mandates under the League of Nations*, blz. 272.

« Custom often creates a conviction of necessary » truth ; in fact Hume thought it was the only basis » of necessary truth ».

(5) Anzilotti, *Cours de droit international*, Fr. uitg. blz. 74 :

« Il n'est pas vrai de dire..... que le droit international est un droit essentiellement coutumier ; en » réalité, la plus grande partie des rapports entre les » Etats est d'ores et déjà réglée par les traités ».

In tegenovergestelden zin, Ch. Ch. Hyde, *International Law*, I, blz. 6.

« Few treaties are to be regarded as sources of » international law, because, apart from the design of » the contracting parties, the provisions of such com- » pacts infrequently give expression to new rules of » conduct which, through their reasonableness and » general responsiveness to the needs of the interna- » tional society, win its full approval. Some agree- » ments have, however, been so operative ».

Insgelijks Van Vollenhoven : *Omtrek en Inhoud van het Internationale recht*, 1898, blz. 48,

en *Verspreide Geschriften*, II, blz. 28 :

« In het internationale recht heeft deze (de gewoon- » te) de positie van de engelsche Common law : in » gewicht en omvang het statutaire recht ver over- » treffend ».

Aangaande de tegenstrijdigheid tusschen de opvattingen van Anzilotti en Hyde, die beiden een quantitatieve maatstaf aanwenden, die heelemaal ontoereikend is, vgl. echter de zeer juiste opmerking van Miss R. D. Masters (*International Law in National Courts*, blz. 18) :

« Generally speaking we may say that Anglo Ame- » rican writers give the name international law to » those rules only which have been accepted by all, » or almost all states, while continental European » writers usually define international law as the body » of all those rules which are obligatory on two or » several states in their relations with one another. » Voortreffelijk, m. i., Brierly, *The Law of Nations*, blz. 50 :

« International law is in fact just a system of custo-

» many law, upon which has been erected, almost entirely within the last two generations, a superstructure of conventional law ».

(6) Oppenheim, *The science of international law: Its Task and Method* (A. J. I. L. vol. II (1908) blz. 320.

(7) Pitt Cobbet's Cases, 5de uitg. I, blz. 3, naar aanleiding van de « Paquete Habana » en de « Lola » (1899) 175 V. S. 677 :

« International law is a body of living rules, resting on the general assent of civilised nations ».

(8) Arrest 7 van het Perm. Hof Int. Just. blz. 21 en 42.

(9) Te recht Oppenheim, 4de uitg. I, blz. 704 :

« First, the question is to be answered why treaties are legally binding. The categorical answer must be that this is so because there exists a customary rule of International Law that treaties are binding ».

Over de zoogezegde grondnorm *Pacta Sunt Servanda* vgl. H. Lauterpacht, *The function of Law in the International Community*, blz. 422 :

« The hypothesis *pacta sunt servanda* has proved a beneficent transition from a doctrine of international law based on the will of the Sovereign States to a doctrine of the law of nations based on the law's impersonal sovereignty ».

« Absoluut opgevat » is zij niet alleen onjuist, maar « juridisch beschouwd » is zij niets anders dan een « formule zonder wezenlijken inhoud » (François, *Handboek van het Volkenrecht*, I blz. 21).

(10) H. Lauterpacht, *Decisions of Municipal Courts as a source of Internal Law* B. Y. B. X. 1929, blz. 87.

(11) C. Van Vollenhoven, op cit. blz. 48.

(12) Op. cit. I blz. 21.

(13) Procès-verbaux van het Juristen-Comité van 1920, blz. 293, 295, 308, 311, 331, 344, 345. Over de algemeene rechtsbeginselen, vgl. het gewichtig artikel van J. H. W. Verzijl in *Themis*, 1934, blz. 196. Het weze toegelaten hier te wijzen op de dringende behoefte aan een afzonderlijke uitgaaf van verzamelde opstellen van Prof. Verzijl.

(14) Westlake, *International Law*, 2nd. ed., blz. 14 :

« Custom is that line of conduct which the Society has consented to regard as obligatory ».

Hatscheck, *Völkerrecht*, blz. 5.

vgl. Vinogradoff, *Common Sense in Law*, blz. 46 :

« its legal essence consists in the fact that it is recognized as a rule of conduct... ».

(15) v. Holzendorff, I, blz. 86 vg.

(16) Lawrence, *Principles*, 7th. ed. blz. 96.

(17) Op. cit. I, blz. 30

(18) cf. Ch. de Visscher, *La Codification du droit International*, *Recueil des Cours* A. D. I, tVI, (1925 I.) blz. 376 :

« La volonté même des Etats qui ont formulé la règle devient impuissante à l'abroger, elle perd en quelque sorte ses droits sur sa propre oeuvre. La règle d'origine conventionnelle vient, comme un affluent, grossir le grand courant du droit coutumier ; elle s'y confond et avec son individualité y perd ses caractères propres ».

(19) id, ibid. blz. 351 :

« Dans l'ordre international où l'organisation est, au contraire, restée rudimentaire, la coutume occupe tout naturellement dans l'élaboration du droit une situation encore prépondérante ; elle constitue la source formelle essentielle ; elle régit les relations internationales dans ce qu'elles ont à la fois de plus fondamental, de plus continu et de plus général ».

(20) cf. insgelijks, voor Scandinavische opvattingen, Moeller, *Engelsche vert*, Londen 1931, 1935.

(21) *Great Britain and the Law of Nations*, Londen, 1931, 1935.

(22) Van Vollenhoven, *Drie Treden*, blz. 3.

(23) Oppenheim, *Zukunft des Völkerrecht*, blz. 55 en vooral blz. 58 :

« Wer mit der Anwendung des internationalen Rechts in der diplomatischen Praxis in Berührung steht, hört alle Tage von den Staatsmännern die Klage, das die Bücher anstatt der wirklichen Rechtsregeln phantasievolle Lehren vortragen ».

(24) Quincy Wright, *Research in International Law since the War*. Washington 1930, blz. 10 en volg.

(25) Hautefeuille, Ortolan, Cauchy, Dupuis.

(26) Manley O. Hudson schreef in 1928 in *Am. Journ. Int. Law*, blz. 338 :

« No progress has been made since the war toward restating, clarifying, or improving our international law concerning the conduct of war. »

(27) Ralston, *Droit international de la démocratie*, passim. Mac Iver, *The Modern State*, 1932, blz. 283.

« The idea that war, the sheer supersession of law by force, should have a law of its own, is absurd in principle and disproved in practice ».

en blz. 284 :

« It (the law of war) is totally different from the law of peace », which does actually, in spite of its occasional failure, regulate the conduct of states .

(28) Ch. Pergler, *Judicial Interpretation of International Law in the United States*, New York, 1928, schrijft in de voorrede van gezegd werk :

« There is grave doubt in the writer's mind whether laws of war should be treated as a branch of international law. That is not to say that there are no rules regulating the conduct of states in times of war, but a question is thus fairly raised whether they should not be presented independently ».

(29) cf. François, op. cit. II, blz. 526.

Het is daarom ook dat België gedurende den Wereldoorlog in rechte niet als onzijdig maar als oorlogvoerende partij moest beschouwd worden. cf. ibid. II, 492.

(30) Zie J. B. Moore, *International Law and some Current Illusions*, etc., New-York 1924, and nl. de inleiding, blz. VII :

« It seems to have been reserved for the present time and for certain environments to accept the view that the international law of the future is to be found in the infringement of its rules committed under the stress of war ».

(31) N. Politis, *L'Avenir du droit conventionnel de la guerre*, in : *Quel serait le caractère d'une nouvelle guerre? Enquête organisée par l'Union interparlementaire*, Paris, 1932, bl. 33 :

« La véritable politique de la paix doit tendre à prévenir la guerre et non pas à l'humaniser ».

(32) N. Politis *La neutralité et la paix*, Paris 1935.

(33) Zie de voortreffelijke uiteenzetting van François. op. cit. II, blz. 324 volg. en 475 volg.

(34) Vgl. het vinnig antwoord van Albéric Rolin op een artikel van de Louter, in de *Rev. Gén. Dr. Int. Publ.* 1919, blz. 129 en volg. onder den titel van :

« Les Fossoyeurs du Droit de la Guerre ».

(35) Het degelijk werk van Alberic Rolin, *Le Droit Moderne de la Guerre*, Brussel, 1920, en volg., wordt hier niet aangehaald omdat het vooral een beeld geeft van het vooroorlogsch oorlogsrecht.

Men moge hier aanstippen dat J. W. Garner, die altijd zoo gevoelig is voor de laatste strekking der wetenschap, in zijn *Tagore Law Lectures* van 1922, onder den titel *Recent Developments in International Law* (Calcutta 1925) twee hoofdstuk-

ken wijdt aan de toepassing van het oorlogsrecht gedurende den Wereldoorlog, en dat hij aldus besluit :

« Our conclusion is that the efforts that have been made to regulate the conduct of war have not been in vain, and they should be continued, without relaxation in the future, all the more so in view of the predicted destructiveness and inhumanity of future wars. »

Maar naar deze zienswijze zou men tevergeefs zoeken in zijne lessen over hetzelfde onderwerp in 1931 gegeven aan de Ac. Dr. Intern. (Rec. Cours, t. 35, 1931 I: Le développement et les tendances récentes du droit international.)

In een voordracht gehouden te Berlijn in 1935 treft men echter zijne opvatting van 1922 weder aan :

« Avec toutes ses déficiences et faiblesses, le droit de la guerre conserve encore, à mon avis, une valeur qui doit nous déterminer à le maintenir, à le reviser, à le compléter et à le fortifier de toute manière. Il y a avantage manifeste à posséder un code qui définit la conduite de la guerre à l'aide de règles juridiquement obligatoires tant pour les belligérants que pour les neutres, alors même que ces règles se trouveraient parfois violées ou même largement méconnues, car il y a toujours dans ce cas un Etat qui est juridiquement responsable pour les dommages qu'il a causés à un autre par cette violation, tandis que l'absence de toute règle de droit obligatoire exclut toute responsabilité et tout devoir de réparation. » (Les lois de la guerre, leur valeur, leur avenir, in Rev. Dr. Int. Leg. Comp. 1936, p. 104.)

(36) Jos. L. Kunz, *Kriegsrecht und Neutralitätsrecht*, Weenen 1935.

(37) Voorrede v. Lauterpacht tot de 5de uitg. v. Oppenheim, *Int. Law*. II.

(38) Van Eysinga, *La guerre chimique*, enz. (Ac. Dr. Int. Rec. Cours t 16) en de belangrijke raadgevingen verzameld door het Rode Kruis onder den titel : *La Protection des Populations Civiles contre les Bombardements*, Genève, 1930.

(39) Brierly, op. cit. blz. 52.

(40) Schindler, *Verbindlichkeit der Beschlüsse des Völkerbundes*, 1927.

(41) Zie nl. H. Kelsen *Legal Process and International Order*, blz. 17.

(42) Verbr. 25 Febr. 1875, Pas. 1875, I. 232; Verbr. 11 Dec. 1882, Pas. 1882, I, 379; Verbr. 28 Juni 1883, Pas. 1883, I, 288.

(43) Zie bv. art. 91 Zeewet.

(44) Baudry Lacantinerie en Barde, t I, nr 332 en volg. Jossierand, *Cours de Droit Civil*, t II, nr 250 en volg.

(45) Aangehaald door Sfériadès, *Aperçus sur la coutume juridique internationale*, R. G. D. I. 1936 blz. 133.

(46) Mirkine Guitzévitich, *Droit constitutionnel et organisation de la paix*, Ac. Dr. Int. Rec. Cours, t 45, blz. 676.

(47) cf. Henri Rolin, *Initiation juridique*, Brussel 1923, blz. 29.

(48) De leer der «justifiable reliance».

(49) Vgl. Harold Nicholson, *Modern Diplomacy* enz., in *International Affairs*, 1935, blz. 613.

« We must realise as an inevitable factor in democratic diplomacy that, in respect of contractual obligations, all countries have «gone off the gold standard». There is a great danger of the inflation of international contract-paper, and any treaty con-

cluded today is worth little more than forty per cent. of its face value. »

Vgl. insgelijks François, op. cit. I, 441 over inhoudloze overeenkomsten !

(50) G. Scelle, *Essai sur les sources formelles du Droit international*, in *Rec. d'Etudes sur les Sources du Droit*, en l'honneur de François Geny. III. blz. 420.

« La multiplication des conventions, des pactes, des traités, donne de nos jours un volume de plus en plus considérable à la source législative. Son importance reste pourtant, selon nous, très inférieure, dans les ordres juridiques internationaux, à celle de la coutume. Mais il n'est pas douteux que les insuffisances du droit écrit, déjà signalées par Gény en ce qui concerne le droit étatique, sont infiniment plus apparentes en droit international. Le caractère volontariste des traités, leur aboutissement à des compromis bâtards entre intérêts divergents, l'absence presque totale de contemplation de l'intérêt public qu'on y constate, les difficultés d'interprétation de textes qui sont volontairement évasifs, l'absence d'institutions supranationales de revision qui font de la fameuse *clausula rebus sic stantibus* une sorte de principe nu, tout cela contribue à faire du droit des gens écrit une source formelle de valeur nettement inférieure à celle de la coutume. »

(51) Henri Rolin, op. cit., blz. 38.

« Il est certain qu'un excès de législation fatigue et inquiète les peuples, qu'il amène la confusion où il s'agissait de faire régner la clarté. »

(52) Bourquin, *Règles Générales du Droit de la Paix*, in *Ac. Dr. Int.*, Rec. Cours, t. 35, blz. 33.

« Progressivement, nous voyons à cet égard la matière du droit international s'amplifier. C'est que les idées ont changé. C'est que, dans l'état présent du monde, la vision de l'intérêt général a pris des proportions plus vastes et que, pour répondre à ses sollicitations, il paraît opportun d'étendre la compétence du droit des gens à des relations qui lui échappaient autrefois. Tout ce qui est considéré à un moment donné comme dépassant l'intérêt exclusif d'un groupe national déterminé peut tomber sous sa prise. »

(53) P. H. I. J., *Advies nr 15*, vlg. Lauterpacht, *Development of International Law by the Permanent Court of International Justice*, blz. 51 volg. Arrest H. R. (Nederland) van 25 Mei 1906.

(54) Zie vooral het degelijk werk van Wagnon, *Concordats & Droit international*, Gembloux, 1935 *Passim*. Vgl. Kleintjès, *Inleiding tot het Volkenrecht*, Haarlem 1936, blz. 15 en de opmerkingen van J. Koster, *Les Fondements du Droit des gens*, t. IV der *Bibl. Visser*, Leiden, 1925, blz. 261.

Voor België : zie F. Muuls : *Le Traité International et la Constitution Belge*, in *Rev. Dr. I. Lég. Comp.* 1934, blz. 451 en volg.

(55) Dehousse *Ratification des traités internationaux* Paris 1935.

(56) Voortreffelijk François op. cit. I, 322.

(57) Mac Nair, *La terminaison des traités* Ac. Dr. Int. *Recueil Cours*, t. 22.

(58) Vgl. vooral de goede bondige uiteenzetting van Chesney Hill, *The doctrine of rebus sic stantibus* Columbia, 1934.

(59) M. Hüber, *Soziologische Grundlagen des Völkerrechts*, blz. 8 en 9.

(60) Vgl. namelijk de verschillende werken van Ed. Lambert, *Fonctions du Droit civil comparé* (1903). *L'enseignement du droit comme science sociale et comme science internationale* (1929) en het laatste hoofd-

stuk van het 3e deel van Recueil d'Etudes sur les sources du droit en l'honneur de François Géný, pass.

(61) Lauterpacht, Municipal Decisions as a Source of Law B. Y. 1929, 65.

(62) Ibid. blz. 68 tot 72.

(63) Verbr. 2 April 1936, Pas. t. I, p. 209.

(64) Nouvelles, Droit d'auteur nr 680.

(65) Zie de aantekening, get. A. J., onder arrest Brussel, 8 Februari 1933, in Pand. Pér. 1936, n° 172.

« Pour rendre la loi de 1886 applicable aux photographies du domaine scientifique, la décision invoquée uniquement les dispositions de la convention de Berlin, dans un débat qui, cependant, ne comprend aucun élément international.

» Cette attitude implique non seulement la solution du problème complexe des rapports entre le droit interne et le droit international, mais de plus, l'opinion qu'une convention internationale, dûment approuvée par les Chambres, est assimilable à une loi au point qu'elle puisse régir en droit privé, des relations juridiques entre nationaux. A cette proposition assurément curieuse, la Cour n'apporte aucune justification. »

Anders Smeesters en Winkelmolen, Droit Maritime et Droit Fluvial, II, n° 625, blz. 217 volg., aangaande de interpretatie van art. 91 der Zeewet, die echter de bovengezegde moeilijkheid niet uitdrukkelijk oplossen.

Maakt trouwens het gansche Zeerecht geen deel uit van het international recht? En geldt hetzelfde niet voor een goed deel van het handelsrecht? Zie daarover de merkwaardige bijdrage van Gutteridge over Lord

Mansfield in deel III, p. 239, der bovengenaamde Etudes sur les Sources du droit, enz. Vgl. insgelijks J. Kusters, Op. cit. blz. 256.

(66) cf. Mac Nair, Collective Security, Cambridge, 1936, blz. 21.

(67) Oppenheim, op. cit. I, blz. 96 en Inleiding tot Westlake, Collected Papers.

(67bis) Bourquin, Op. cit. blz. 25.

« Tandis que les juristes du XIXe siècle, impressionnés par les événements politiques dont ils étaient témoins, s'évertuaient à consolider la notion de l'Etat souverain, derrière eux, par une sorte de contraste ironique, la poussée silencieuse des faits sapait cette notion dans ses fondements matériels.

»l'organisation politique du monde est restée, dans son ensemble, basée sur le particularisme étatique; et c'est là précisément ce qui fait le déséquilibre dont nous souffrons, le malaise qu'éprouve de plus en plus nerveusement la société moderne. »

(68) Op het feestmaal van het tijdschrift Le Flambeau, den 15 April 1920, zegde Min. P. Hymans dat hij het verdrag (met Nederland) verdedigen zou: « J'ai confiance que l'opinion publique et le parlement me donneront raison. » Men weet dat, onder de drukking eener vijandige openbare meening de Regeering eenige maanden nadien verklaarde dat het tractaat niet kon aangenomen worden zolang het vraagstuk der Wielingen, dat zonder groot practisch belang is, niet opgelost was.

(69) François, Nederlands Aandeel in de Ontwikkeling van het Volkenrecht, 1920, blz. 33.

RECHTSPRAAK

173

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

5de Kamer bis.
17 Februari 1937.

Voorzitter: M. Verstraete.
Openb. Ministerie: M. Van Hille.
Pleiters: Mrs Sano en Mathei.

RECHTERLIJKE ORGANISATIE. — VERDEELING VAN ZAKEN TUSSEN DE KAMERS VAN DE RECHTBANK. — VERZENDING NAAR EENE ANDERE KAMER. — MACHT VAN DEN VOORZITTER VAN DE RECHTBANK.

BURGERLIJKE RECHTSVORDERING. — OPROEPING. — GEVOLGEN. — DRINGENDE ZAKEN.

De Voorzitter van de Rechtbank bezit een willekeurige macht om de zaken van bepaalde kamers van de Rechtbank te verzenden en om de zaken na verzending naar een bepaalde kamer naar een andere kamer te verzenden. Zijne beslissingen daaromtrent zijn niet vatbaar voor discussie of verhaal.

Tenzij er sprake zou zijn van dringende zaken heeft een oproeping enkel als doel eene vaststelling te bekomen.

Taeymans t/ Van Reet.

Advies van het Openbaar Ministerie:

Taeymans werd veroordeeld door vonnis bij verstek door de 3de kamer van onze Rechtbank, vonnis uitvoerbaar niettegenstaande verzet of beroep en zonder borg;

Bij rekwist heeft hij verzet aangeteekend tegen deze beslissing en de zaak werd opnieuw op de pleitrol van de 3e kamer vastgesteld;

Intusschen wil Van Reet, die het vonnis bekomen heeft, dit vonnis uitvoeren; daar de rol van de 3e kamer overladen is, en, om de volgende uitvoering te vermijden begeerde Taeymans de zaak zoo gauw mogelijk opnieuw te pleiten en heeft hij op 28 Januari 1937 een verzoekschrift doen richten aan den Heer Voorzitter van de Rechtbank door tusschenkomst van zijn pleitbezorger, strekkende tot het verzenden der zaak naar de 5e Kamer bis waarvan de rol niet overladen is en waar de zaak vlugger zou kunnen bepleit worden. Op zelfden dag werd een bevel in dezen zin verleend door den heer Voorzitter der Rechtbank.

De tegenpartij had, geen officieel kennis gekregen, noch van het rekwist noch van het bevel.

De zaak werd dan vastgesteld op den rol der 5e kamer bis op de zitting van 3 Februari om bepleit te worden.

Ter zitting neemt de verweerder op verzet besluitselen strekkende tot het hooren zeggen voor recht dat de verzending tot de 5e kamer bis onwettig is;

Hij steunt zich op de artikels 61, 62 en 63 van het Keizerlijk decreet van 30 Maart 1808.

Welnu we meenen dat die artikels, in stede van het stelsel van verweerder te staven, integendeel voor zijne meening ten zeerste ongunstig zijn.

Inderdaad artikel 61 zegt; «Le président distri-

» buera les affaires entre les chambres sur le rôle
 » général de la manière qu'il trouvera la plus con-
 » vénable pour l'ordre du service et l'accélération
 » des affaires. »

Uit het feit dat de Voorzitter, enkel bekommerd om de noodwendigheden van den dienst en de wijze van een vlugge oplossing van de processen te begunstigen, op willekeurige wijze de zaken tusschen de verschillende kamers mag verdeelen, spruit ons inziens het feit dat hij voor dezelfde redenen de reeds door hem genomen bestemming der zaken mag veranderen. De partijen hebben geen verworven recht om gevonnist te worden door een bepaalde kamer. Doch, en dit is een ander vraagstuk, eens dat zij voor een Kamer verzonden zijn, hebben zij het recht van deze kamer te zien samenstellen uit de magistraten welke er wettelijk deel van maken.

Maar de verdeling tusschen de kamers is een maatregel van inwendige orde, welke deel maakt van de oneigenlijke jurisdictie.

« Cette répartition, schrijft Garçonnet (bl. 339 al. 212), n'est pas rigoureusement obligatoire : ni les textes précités, ni les règlements n'attribuent à chaque chambre une compétence particulière et exclusive: le président qui juge qu'une d'entre elles est surchargée, tandis que d'autres n'ont pas d'occupations suffisantes, peut déléguer à celles-ci une partie des affaires attribuées ordinairement à celle-là, et comme cette délégation est toujours présumée faite pour le bien du service... (Zie Fransch Hof Cass. II germinal VII Dall. Rép. V° Org. jud. n° 191; ibid. Req. 23 Juli 1834 ibid. n° 191, ibid. Civ. 15 Juli 1838 ibid. V° Enregistrement Nr 6223, Hof Nancy 18 Juni 1870 D.P. 72.2.73). »

« La distribution des affaires, leest men in het Répertoire général Dalloz (V° organisation judiciaire Nr 191), faite par le président ou même par les ordonnances ne doit être considérée que comme un arrangement intérieur... il peut arriver que le rôle d'une chambre soit surchargé à tel point qu'un retard très préjudiciable aux plaideurs ne soit à craindre, dans l'expédition des causes » en verder (ibid. Nr 192) « La distribution des causes entre les chambres est une question de règlement intérieur et n'appartient qu'au président du Tribunal ». Artikel 35 van het Keizerlijk decreet van 18 Augustus 1810 is formeel in dezen zin. Voor het decreet van 1808 konden de kamers der Rechtbank ook over de bedeling der zaken beslissen en zich de zaak verzenden, wat conflicten tusschen de kamers kon moeslepen, wat niet meer mogelijk is sinds deze wetbepaling in voege trad (Dalloz loc. cit.).

Het arrest van het Hof van verbreking van Frankrijk van 23 Juli 1834 zegt dat « il y a une présomption légale que le président agit pour le bien du service » en het arrest van Nancy zegt « on doit présumer que cette chambre a été saisie pour les besoins d'une bonne et prompte justice ».

Wel is waar mogen de partijen welke niet tevreden zijn in de verzending naar een bepaalde kamer (verzending welke niet noodzakelijker wijze in openbare zitting moet geschieden) bij monde

van hunne pleitbezorgers, indien het gaat over zaken waarvoor het ministerie van de pleitbezorger noodig is, of bij monde van hunne raadslieden of van hun zelf in andere zaken, zich tot den Voorzitter wenden om een verzending voor een andere kamer te vragen. Zij kunnen zulks vragen niet enkel om rede van samenhang of verknogtheid maar voor alle andere redenen zooals de algemeene bewoording van artikel 62 het bewijst. Zoo dus zouden ze zulks mogen vragen voor de redenen aangehaald door artikel 61, het is te zeggen in belang van den dienst of voor een vluigere oplossing.

Wanneer artikel 62 zegt « Les avoués seront tenus de se retirer devant le Président », bedoelt dit artikel de pleitbezorgers die er belang bij hebben en niet noodzakelijkerwijze al de pleitbezorgers die in een zaak betrokken zijn;

Natuurlijk indien de voorzitter een beslissing zou genomen hebben zonder tusschenkomst van al de belanghebbenden, zouden degenen die er niet bij geroepen werden op hun beurt zich tot hem kunnen wenden om de terugtrekking of verandering van de door hem genomen maatregel te vragen.

Doch in alle geval gaat het niet over een debat dat tegenstrijdig moet zijn, het gaat over een beslissing van inwendige orde, en het is daarom dat den tekst van artikel 62 er bijvoegt : « Le président statuera sans forme de procès et sans frais ». Uit deze bewoording spruit ongetwijfeld dat al de beslissingen van den Voorzitter van voorloopigen aard zijn, hij mag ze veranderen of terugtrekken, doch er is geen sprake noch van beslissingen bij verstek, noch van beslissingen vatbaar voor beroep.

Hij alleen is dus bevoegd om op deze beslissing terug te komen. Deze beslissing is een beslissing van inwendige orde en het valt niet in de bevoegdheid van de Rechtbank van ze nietig of onwettig te verklaren.

De eisch op incident die daartoe strekt is dus niet ontvankelijk.

Overigens het recht van den Voorzitter om veranderingen te brengen aan de bestemming der zaken tusschen verschillende kamers verdeeld, kan niet in twijfel gebracht worden indien men artikel II van het K. B. van 4 Maart 1930 genomen ingevolge de wet van 22 Juli 1927 inhoudende het reglement van deze Rechtbank in acht neemt. Dit artikel zegt : « De hoofdgriffier duidt de Kamer aan, aan de welke de zaak door den voorzitter zal toebedeeld zijn en eventueel de verwijzingen (mutations) welke door dien Magistraat werden gelast ».

De verweerder beweert ook dat een zaak op verzet dient gevonnist door dezelfde kamer als deze die het vonnis bij verstek verleend heeft. Zulks spruit uit geen enkelen wettekst en is een eenvoudig gebruik aan hetwelk voor de redenen hierboven aangehaald door de Voorzitter mag afgeweken worden.

Eindelijk beweert hij dat een zaak niet dient weerhouden om te pleiten op den dag waarop een oproeping beteekend werd, en hij steunt zich op artikel 69 van het decreet van 1808.

Dikwijls meent men dat eene oproeping (avenir) altijd als doel heeft den tegenstrever te dwingen op een bepaalden dag te pleiten. Zulks is onwaar. Eene oproeping wanneer de tegenstrever nog niet geconcludeerd heeft, heeft als doel den tegenstrever te dwingen kwaliteiten te nemen en te besluiten, wat het geval was in zake waar de verweerder op verzet nog geene conclusiën had genomen. Ter zitting waarvoor de oproeping gedaan wordt, indien er geene besluiten genomen worden, moet de Rechtbank dan een dag vaststellen om te pleiten, en indien de partijen reeds geconcludeerd hebben mag men een oproeping sturen om te pleiten. Doch wanneer een der partijen nog niet geconcludeerd heeft moet men hem een wettelijk tijdstip laten om zulks te doen vooraleer hem op te roepen om te pleiten (Garsonnet Bd. II bl. 344, N° 215; Carré et Chauveau Bd. I bl. 408).

Er bestaan dus twee soorten oproepingen, oproeping om te besluiten en om te pleiten.

Een oproeping wordt als volgt omschreven door Bioche en Gouyet (Dictionnaire Général raisonné de procédure civile) «acte par lequel un avoué somme son confrère de se présenter à une audience qu'il lui indique pour poser des conclusions ou plaider l'affaire».

Intusschen mogen de besluiten nog genomen worden voor zooverre zij beteekend worden drie dagen vóór den dag vastgesteld om te pleiten. (Zie artikels 66 tot en met 70 van het decreet van 1808, en 75 en volgende van het wetboek van Burgerlijke rechtsvordering; Braas *Traité élémentaire de procédure civile*, bl. 356 en vg., cass 13, I, 1881; Pas. 81.I.13; Parijs, 21 April 1849, D. P. 49-II-221).

Het is dus met rede meenen we, dat de verweerder op verzet een uitstel gevraagd heeft, doch daar hij daartoe geroepen zijnde op de zitting van 3 Februari conclusiën moest nemen mag de Rechtbank, dat hij al dan niet besluiten zou genomen hebben, thans de zaak voor pleidooien vaststellen zooals het haar zou behagen.

De Procureur des Konings,
W. van Hille.

VONNIS :

Aangezien de besluiten van verweerder op verzet strekken tot het verzenden van de zaak naar de Derde Kamer, die het vonnis bij verstek geveld heeft en tot het hooren zeggen dat de Vijfde Kamer onbevoegd is om er kennis van te nemen;

Aangezien een verzet, een bij verstek verleend vonnis doet vallen en bijgevolg het buiten twijfel is, dat in geval van verzet, de zaak niet voor dezelfde rechters moest terug komen (Rép. Drt. Belge, V. jugt. et arr. n° 149);

Aangezien verweerder op verzet evenmin een verworven recht bezit om door eene bepaalde kamer gevonnist te worden; dat indien in den regel, luidens art. 30 van het Keizerlijk Decreet van 30 Maart 1808 een zaak op verzet, vóór dezelfde kamer die reeds uitspraak gedaan heeft, terug komt; art. 61 van het Keizerlijk Decreet van 30-3-1808, echter aan den heer Voorzitter der Rechtbank van eersten aanleg immer het recht toe-

kent de zaken onder de verschillende kamers volgens noodwendigheden van dien dienst te verzenden, en krachtens art. 63 van gezegd decreet het hem uitsluitend behoort over de moeilijkheden die zouden kunnen oprijzen betreffende die verdeeling zonder rechtsvorm uitspraak te doen (Garsonnet, *Procédure Civile* B. II, bl. 339, n° 212);

Dat bijgevolg, indien verweerder op verzet meent redenen te hebben, om veeleer voor de Derde Kamer, dan voor de Vijfde Kamer bis te verschijnen, hij ze enkel en alleen voor den heer Voorzitter der Rechtbank kon doen gelden;

Dat de zaak bij toepassing van art. 11 van het in uitvoering der wet van 22 Juli 1927 genomen K. B. van 4 Maart 1930, dat het reglement der Rechtbank van Antwerpen uitmaakt, regelmatig naar de 5e Kamer bis verzonden werd, en bijgevolg zoolang het door den heer Voorzitter op 28 Februari 1937 verleend bevel ongewijzigd blijft, mag de 5e Kamer bis, over gezegde rechtszaak geldig kennis nemen;

Aangezien verweerder op verzet nog opwerpt dat tengevolge van een dagstelling, een zaak naar eene verdere zitting dient verzonden;

Aangezien een oproeping tot doel heeft zijn tegenstrever er toe te brengen ofwel kwaliteiten te stellen en besluiten te nemen ofwel indien de zaak in staat is, te pleiten (Bioche en Gouyet, *Dictionnaire Général de procédure civile*);

Dat wanneer de oproeping slechts het eerste doel nastreeft, de zaak dient in principie, krachtens art. 69 van het Keizerlijk Decreet van 30 Maart 1808 op een verdere zitting uitgesteld te worden voor pleidooien, maar dat aanlegger op verzet in casu beweert de oproeping beteekend te hebben om de zaak door de Rechtbank te doen weerhouden om rede van haar hoogdringend karakter;

Aangezien ingevolge art. 405 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging, en art. 66 van bovengemeld decreet, het immer aan de Rechtbank behoort in geval van hoogdringendheid de zaak te weerhouden, zonder de genomen termijnen en de pleegvormen van art. 77 en volgende van het wetboek van Burgerlijke Rechtspleging en van art. 70 van het Decreet van 30 Maart 1808, in acht te nemen (Braas *Proc. Civile*, blz. 439 8 en 440 3);

Aangezien in huidig geval de zaak juist uit rede van hoogdringendheid naar de 5e Kamer bis verzonden werd, en dit karakter niet redelijk kan betwist worden, daar verweerder op verzet reeds aanlegger zijn inzicht heeft laten kennen het vonnis bij verstek onmiddellijk uit te voeren;

Aangezien het in ieder geval uitsluitend aan de Rechtbank behoort vóór dewelke de zaak aanhangig gemaakt wordt, te beoordeelen of in feite de vraag wel degelijk als een spoedvereischende zaak dient aanzien (Braas op. Cit. bl. 439 E., in fine, Garsonnet B. II. N° 451, 4° bl. 761);

Dat de Rechtbank aannemend in voorhanden geval, dat er hoogdringendheid bestaat, de zaak dus luidens art. 66 van het Keizerlijk Decreet op eenvoudige vertogen (sur simples mémoires) mag opgeroepen worden om zonder uitstel en beurthouding gepleit en gevonnist (sans tour de rôle);

Aangezien wat de uitvoering betreft van het huidige vonnis op incident het algemeen aangenomen is dat de rechter de door artikel 147 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtspleging vereischte beteekening, vervangen mag door de lezing van het vonnis in tegenwoordigheid der pleitbezorgers der partijen (Répert. Drt. Belge, V°, exécution des jugements n° 167);

Om deze redenen :

Alle andere of tegenstrijdige besluiten van de hand wijzende;

Gehoord den heer van Hille, Substituut van den Procureur des Konings in zijn gedeeltelijk tegenstrijdig advies;

De Rechtbank :

Verklaart zich onbevoegd, ratione materiae, om de zaak terug te verzenden naar de derde kamer;

Zegt voor recht dat de zaak ter zitting van 3 Februari 1937 van de Vijfde Kamer bis, rechtmatig weerhouden mocht worden, bijgevolg beveelt aan partijen onmiddellijk te pleiten en zegt dat de uitspraak van het vonnis in tegenwoordigheid der pleitbezorgers als beteekening zal gelden;

Veroordeelt verweerder op verzet tot de kosten van het incident.

174

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

2e Kamer-bis. — 18 Februari 1937.

Voorzitter : Mr A. Stellfeld.

Rechters : Mrs Van Mieghem en Jageneau.

Pl. : Mrs R. Van de Vorst t/ A. Lilar.

INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT. — OPEISCHING VAN SCHEPEN DOOR DE SPAANSCH REGEERING. — VOORWAARDEN VAN GELDIGHED VOLGENS BELGISCH INTERNATIONAAL PRIVAATRECHT.

Twee schepen die een Spaansche haven verlaten hebben schuilen te Antwerpen. Zij worden er door hun eigenaar opgevorderd en aan de ketting gelegd. Tegen deze revendicatie wordt aangevoerd dat zij regelmatig door de Spaansche overheid zouden zijn gerequisitionneerd. Is die requisitie geldig voor de Belgische wet ?

Het vonnis beslist dat opdat de requisitie geldig zou zijn er zou dienen bewezen te worden dat alle formaliteiten voorgeschreven door de Spaansche wet regelmatig vervuld werden, o.a. de inschrijving in het door de wet voorziene register met volgnummer, het opmaken van een inventaris der schepen en het overhandigen van een regelmatig onteigeningsbewijs. Alle andere voorschriften der Spaansche wet zouden strijdig zijn met de Belgische publieke orde.

Martiarena t/ Amaliobieta en Urutia.

Aangezien de dagvaarding van rechtsingang d.d. 20-10-36 strekt tot het hooren zeggen voor recht dat aanlegger terug in het bezit zal gesteld worden der schepen Alkari en Lagundu en verweerders veroordeeld tot ontruiming dezer vaartuigen;

Aangezien deze, onder begunstiging der politieke onlusten, de haven van Passajes op 2 September 1936 verlieten om, na moeilijkheden ondervonden te hebben met de bevoegde overheden der haven van Oostende waar ze binnengeloopen waren, te Antwerpen te meren, en aldaar op 19 October 1936, ten verzoeken van aanlegger, aan de ketting gelegd te worden;

Aangezien het niet meer betwist, noch kan betwist worden dat de Alkari en de Lagundu eigendom van aanlegger zijn en dat, de voorgelegde eigendomsoorkonden dit recht ten overvloede bewijzende, de vordering dus ontvankelijk is;

Aangezien het eigendomsrecht in Spanje, niettegenstaande de ernstige gebeurtenissen die dit land doormaakt, nog steeds een grondwettelijk principieel blijft;

Aangezien echter Urutia en Amaliobieta om de inbezitneming te rechtvaardigen een requisitie inroepen door aanlegger betwist;

Aangezien, in die omstandigheden, het brandpunt van het geding zich bevindt in het onderzoek der geldigheid dier opeischings ten aanzien niet alleen der Spaansche wet, maar ook nog der Belgische internationale openbare orde;

Aangezien verweerders hunne defensie hoofdzakelijk steunen op een stuk gedagteekend van 2 September 1936, als opschrift dragende «Secretariaat van Guipuzcoa», en ondertekend door het bestuur der Junta en het Volksfront van Guipuzcoa, en van het Frente popular derzelfde provincie, en waarin verklaard wordt dat de twee visscherschepen opgeëischt zijn voor «den dienst der verdediging aan de Baskische milities van Azpeitia toevertrouwd»;

Aangezien aldus dient nagegaan welke beschikkingen de Spaansche wetgeving in het huidige onderwerp treft, en in hoeverre deze nageleefd werden om, bij niet-toepassing der essentieelste voorwaarden eener regelmatige requisitie, deze als niet bestaande en van geener waarde te beschouwen;

Aangezien de jongste Spaansche grondwet in haar art. 44 den eigendom afkondigt en er de ont-eigening van voorziet enkel voor redenen van openbaar nut en mits een rechtmatige vergoeding;

Dat dit principieel vastgesteld is in de regeling door het Ministerie van Oorlog genomen op 21-8-1921 (Gaceta de Madrid, n° 237 van 25-8-21) en bij toepassing der wet van 29 Juni en 11 December 1918 ;

Dat, bovendien, elke verstrekking recht geeft tot schadeloosstelling voor de gerequireerde voorwerpen, en na een voorafgaandelijk geschreven bevel (art. 4), hetwelk den aard en den duur der prestatie opgeeft, dit alles mits de onmiddellijke afgifte van een schriftelijk ontvangstbewijs der opeischings;

Aangezien deze procedure strookt met die van alle beschaafde landen, zoowel in oorlogs- als in vreedstijd, en haar ingang gevonden heeft in het gewoonterecht der volkeren; dat aan deze grondprincipelen door de wettelijke regeering van Valencia niet kan getornd worden daar zij, als bewaarster

der wettelijkheid, de eerste, zelfs in tijd van burgeroorlog, de toepassing ervan onaantastbaar moet maken;

Aangezien enkel eene opeischung geschied volgens de bepalingen der wet aan den eigenaar der gerequireerde voorwerpen het recht kan verleenen voor deze de schadeloosstelling te bekomen op dewelke hij rechtmatig bogen mag;

Aangezien de Belgische rechtbanken alle andere bezitsontzetting buiten die wettelijke voorwaarden gepleegd, als met geweld gebeurd, en, diensvolgens, als strijdig met het natuurlijk recht van eigendom door de Belgische grondwet afgekondigd, en alle vreemden op 's Rijks grondgebied, buiten alle wederkeerigheid gewaarborgd, zou moeten beschouwen;

Aangezien niet beweerd wordt dat de bewuste verklaring door de politieke verenigingen afgelegd, in het door de wet voorziene register opgeteekend werd met een volgnummer; dat zij aldus niet de minste waarborg oplevert aangaande den datum die zij draagt;

Aangezien evenmin een inventaris der schepen opgemaakt, en nog minder een onteigeningsbewijs aan aanlegger overhandigd werd, zoodat deze laatste voor het vrijwaren zijner rechten aan alle willekeur blootgesteld is, en voor een gebeurlijke latere schadeloosstelling niet den minsten rechtmatigen titel inroepen kan;

Aangezien alle andere verklaring der Spaansche wet niet meer zou strooken met de Belgische, en bij aanwezigheid van het eigendom in het Belgisch rechtsgebied, ter wille der eenheid van 's lands wetgeving, geen andere toepassing dezer zou mogelijk zijn dan die welke aanlegger zou toelaten zijn bezit in zulke omstandigheden op te vorderen;

Aangezien buitendien in het licht dient gesteld dat pas voor de eerste maal, in een vorig geding voor den heer Voorzitter der Handelsrechtbank ingeleid, en na de uitspraak van zijn bevel d.d. 27-10-36, verweerders in de meening verkeerende dat dit nog niet geveld was, voor de eerste maal gewaagden van een requisitie;

Dat, in dien zin, nog dient aangestipt, dat de twee kapiteins te Antwerpen voor den waterschout verklaarden zich aldaar geschild te hebben bij slecht weder en te wachten op bevelen van den reeder;

Dat zij geen eigendomstitels van hun schip, zooals art. 63 der wet op de scheepvaart het vereischt, kunnen voorleggen;

Dat de consul van België te San Sebastian aan het Ministerie van Buitenlandsche Zaken te Brussel telegrafeerde, dat beide schepen uit de haven van Passajes op 3 September liepen en door hunne bemanning ontvreemd waren;

Aangezien al deze feiten en verklaringen op zonderlinge wijze in tegenstrijdigheid zijn met de thesis van verweerders;

Aangezien, weliswaar, verweerders eene verklaring van het Spaansche gezantschap inroepen waaruit blijken zou dat, luidens de Spaansche wet van 1 Juli 1911 (art. 47 en 65) het Beheer van

Geldwezen in geval van Revolutie niet verplicht is de wettelijke pleegvormen in acht te nemen;

Dat het hier gaat over eene wetgeving in zake openbare aanbestedingen, van geener toepassing in het huidig geding; dat, trouwens, de uitlegging van de vreemde wet voor den Belgischen rechter eene feitskwestie is aan zijn souverain oordeel onderworpen en die in overeenstemming moet zijn met de nationale wetten;

Aangezien diensvolgens, en zonder dieper de omstandigheden te onderzoeken in dewelke de bezitsontneming op 2 September geschiedde, het van nu af vaststaat dat zij op wederrechtelijke wijze gebeurde, en buiten alle inachtnaam van de minste pleegvormen der Spaansche wet;

Aangezien verweerders het decreet op 25 Juli door de Spaansche Regeering afgekondigd, inroepen en waarvan een uittreksel door het gezantschap van Spanje te Brussel in den bundel voorhanden is, doch dat deze beschikking enkel betrekking heeft tot het kapittel V der wet van 1 Juli 1911 op het beheer en de rekenplichtigheid van het openbaar geldwezen, en niet in casu van toepassing is;

Aangezien aanlegger terecht doet opmerken dat de schepen België voor geene militaire doeleinden konden aandoen, alhoewel volgens de verklaring van de politieke partij Frente popular van Guipuzcoa, zij opgeëischt zouden geweest zijn « ten dienste van de verdediging aan de Baskische milities van Guipuzcoa toevertrouwd »;

Dat de Spaansche overheid, bij monde van hare vertegenwoordigers te Brussel, deze motieven milderde met in een nota aan den Minister van Buitenlandsche Zaken van België bekend te maken, dat de Alkari en Lagundu zinnens waren de haven van Antwerpen te verlaten zonder lading, met hunne bewijsstukken in orde, quod non, en de verklaring dat zij leeftocht voor Bilbao verzekeren moesten;

Aangezien uit deze overwegingen blijkt dat geen regelmatige requisitie voorhanden was op het oogenblik dat de bedoelde schepen de Spaansche wateren verlieten om zich in België te schuilen;

Aangezien verweerders een telegram d.d. 22 October 1936 inroepen waarbij de Minister van Buitenlandsche Zaken van Spanje de opeischung der schepen op 2 September zou goedkeuren;

Aangezien deze akte der Spaansche overheid ex postfacto plaats vindende, geen geldigheid kan verschaffen aan wat ab initio, volgens eigen wetten, volledig ongeldig was des te meer daar op den datum van het telegram van een nieuwe requisitie geen sprake kon zijn daar de schepen buiten het imperium der Spaansche Regeering gevallen waren;

Dat, aldus, wanneer beweerd wordt dat een officiele verklaring van een vreemd Minister als waarheid dient aangenomen, dit echter geldt voor zover deze verklaring betrekking heeft tot een geding waarin de vreemde Staat zelf betrokken is, 't zij rechtstreeks, 't zij door tusschenkomst, quod non;

Aangezien aldus verweerders voor hen en de hunnen zonder recht zich bevinden op de schepen van aanlegger, dat bovendien vaststaat dat aanlegger eigenaar der schepen is;

Om deze redenen :

De Rechtbank:

Alle andere.....

Verklaart den eisch ontvankelijk, en, ten gronde, zegt voor recht dat aanlegger terug in het bezit zal worden gesteld der schepen Alkari en Lagundu;

Veroordeelt verweerders voormelde schepen te ontruimen en te verlaten en ter vrije beschikking te stellen binnen de acht dagen te rekenen van af de beteekening van dit vonnis, en bij gebreke door verweerders hieraan te voldoen, machtigt aanlegger van nu af en voor alsdan hen daaruit te doen drijven met de hunnen, met meubelen en effecten, en deze laatste op den openbaren weg te doen zetten door den eersten daartoe aanzochten deurwaarder;

Verleent akte aan verweerders dat zij elk het geding schatten op meer dan 25.000 fr. voor de bevoegdheid en den aanleg, en dit in elk zijner bestanddeelen;

Verklaart het vonnis uitvoerbaar bij voorbaat niettegenstaande verzet of beroep en zonder borgstelling.

Verwijst verweerder in de kosten.

BIBLIOGRAPHIE

Mr. R. KRANENBURG. — Algemeene Staatsleer. — Haarlem, H. D. Tjeenk-Willinck & Zoon, 1937.

Prof. Kranenburg, opvolger van Hugo Krabbe als hoogleraar in het staatsrecht aan de Universiteit te Leiden, is een figuur van beteekenis in de Nederlandsche wetenschap, die ook in Vlaanderen ten zeerste gewaardeerd wordt. Het wetenschappelijk werk, dat hij tot nu toe liet verschijnen, is aanzienlijk en er loopt een vaste lijn doorheen zijn verschillende geschriften. De «Algemeene staatsleer», welke thans is verschenen, bekroont een merkwaardige juridische activiteit en geeft een synthese van de gedachten welke de auteur in zijn verschillende vorige werken had ontwikkeld.

Door een van zijn eerste geschriften «Positief recht en rechtsbewustzijn» heeft Prof. Kranenburg zeer de aandacht op zich gevestigd. Als volgeling van Prof. Krabbe kon ook hij geen vrede nemen met het idee van de absolute staatssouvereiniteit en zocht hij naar den laatsten grondslag van het recht. Hij was het volkomen met Krabbe eens dat deze grondslag diende gezocht te worden in het rechtsbewustzijn van den mensch. Hij wilde echter verder doordringen dan Krabbe het gedaan had en, daar waar zijn leermeester er zich tenslotte bij bepaalde de reactie van het rechtsbewustzijn als grondslag van het recht te stellen, was het de bedoeling van Kranenburg dieper door te graven en de psychologische wet, volgens dewelke dat rechtsbewustzijn reageert, te onderkennen. Deze poging is gedaan in het boek «Positief recht en rechtsbewustzijn». Bij toepassing van de empirisch-analytische methode wordt een uitgebreid feitenmateriaal onderzocht en Kranenburg komt aldus tot het vinden van wat hij noemt «de wet van het bewustzijn», wet die neerkomt op een postulaat van evenredigheid. Er is zeer veel gediscuteerd geworden over deze stelling van Kranenburg. Men heeft haar verweten uiteindelijk neer te komen op een natuurrecht. Al wie echter objectief de poging van Prof. Kranenburg nagaat zal hiervoor een zeer groote waardeering hebben en, al kan misschien de wet zooals ze door den schrijver ge-

formuleerd wordt, niet bogen op een absolute waarde, toch is ze van aard een aanzienlijk aantal verschijnselen uit de juridische werkelijkheid te verklaren.

Naast dit eerste werk liet Prof. Kranenburg twee bundels verschijnen «Studiën over recht en staat» waarin zeer belangrijke opstellen voorkomen aangaande de rechtsphilosophie en het staatsrecht. Verder verschenen van zijn hand op positief-rechtelijk gebied «Het Nederlandsche staatsrecht» en «Het provincie-recht».

Het groote werk over het Nederlandsche staatsrecht bevat haast op elke bladzijde beschouwingen van philosophischen, sociologischen en historischen aard, waardoor Prof. Kranenburg de normen van het hedendaagsche staatsrecht in Nederland toelicht en verklaart.

Wanneer ik destijds het boek over het Nederlandsch staatsrecht doorwerkte was bij mij de bedenking opgekomen hoe wenschelijk het zou zijn dat de ideeën die er in opgesloten lagen betreffende de staatsleer in het algemeen er zouden worden uitgelicht om aldus een afzonderlijk werk te vormen over de algemeene staatsleer, dat stellig in zeer hooge mate de algemeene belangstelling zou trekken in de juridische wereld. Prof. Kranenburg heeft thans dit boek geschreven en iedereen die zich bezighoudt met rechts- en staatsleer zal er hem dankbaar om zijn. Al de ideeën welke in zijn vorig werk verspreid waren zijn hier systematisch geordend en ze zijn uitgewerkt in een boek, tevens van een groote bevattelijkheid en van hoogstaande wetenschappelijke waarde.

De schrijver gaat uit van psychologie en sociologie en hij herneemt in het eerste gedeelte van zijn boek de zoo uiterst belangrijke sociologische studie van de groepsvorming, die ook reeds was uitgewerkt in een der opstellen verschenen in de tweede editie van den eersten bundel «Studiën over recht en staat».

Staatsdoel, staats- en regeeringsvormen worden achtereenvolgens besproken, doch steeds in het licht zoowel van de sociologische werkelijkheid als van het historische gebeuren, waaruit schrijver typische voorbeelden aanhaalt om zijn betoog toe te lichten. De eeuwige vragen die de algemeene staatsleer stelt worden in het werk van Prof. Kranenburg ook in verband gebracht met de allerjongste gebeurtenissen in het staatkundig leven van dezen tijd. In zijn behandeling van de verschillende typen van moderne democratieën vindt de schrijver dan ook gelegenheid ongenadig zijn meening te zeggen over de totalitaire staatstheorieën van dezen dag. De voorkeur voor deze staatsvormen en de kritiek op de systemen der representatieve volksregeering noemt Kranenburg «een gevolg van het onvoldoend doordenken en van de schromelijke oppervlakkigheid van oordeel die een der geeselen is van den modernen tijd».

In zijn behandeling van de verhouding tusschen staat en recht verdedigt Prof. Kranenburg het meerderheidsbeginsel op grond van het evenredigheidspostulaat dat hij ontdekt heeft in de werking van het rechtsbewustzijn.

Wanneer de schrijver met overtuiging de ondergeschiktheid van den staat aan het recht verdedigt kan hij zich echter niet eens verklaren met de stelling van Kelsen, die het recht stelt als zijnde identiek met den staat. De bladzijden welke hij hier wijdt aan het werk van Kelsen zijn uiterst belangwekkend, waar de schrijver, na de fout in de redeneering van Kelsen te hebben aangewezen, verklaart op welke wijze Kelsen op een dwaalspoor gebracht werd. «De Weensche werkelijkheid», zegt Prof. Kranenburg op bladzijde 142

van zijn boek, «logenstrafte op wreede en tragische wijze de abstracte constructies van de Weensche school der reine rechtsleer».

In de verdere hoofdstukken gewijd aan staatsbond, bondstaat aan de zoo bijzondere constructie van het Britsche gemeenebest van volken, en eindelijk aan den Volkenbond, komen op elke bladzijde origineele bedenkingen en uiterst scherpzinnige opmerkingen voor.

Wat in Vlaanderen ook belangstelling zal wekken is het kapittel dat op het einde van het werk gewijd is aan de verhouding tusschen staat en volk.

Het volksbegrip wordt door Prof. Kranenburg vóór alles gesteund op psychologische factoren en hij verwerpt met reden als onhoudbaar, de leer dat het volk zou gevormd worden door eenheid van afstamming of eenheid van bloed. Naar mijn oordeel heeft echter op dit punt Prof. Kranenburg stellig niet genoeg aandacht geschonken aan het vraagstuk der eenheid van taal bij het volk. Het reusachtig belang van deze eenheid van taal voor de volksgemeenschap wordt echter in de hedendaagsche wetenschap steeds meer ingezien, zooals nog zoo treffend bewezen is in het uitstekend boek van den Vlaamschen ethnoloog Dr. Schamelmhout over het vraagstuk der nationaliteiten.

Het laatste hoofdstuk van het werk is gewijd aan de verhouding tusschen staat en kerk.

Waar in dezen tijd de literatuur over staat en volk zoo overvloedig is en dikwijls zoo oppervlakkig, doet het deugd een boek als dit van Prof. Kranenburg te doorlezen, dat uitsluitend positief is, dat enkel het essentieele geeft maar dan ook op grondige en uiterst klare wijze, dat de vraagstukken der hedendaagsche staatkunde, die zoo zeer de gemoederen opzweepen, plaats in het juist kader waarin ze thuishooren in de algemeene staatsleer en die dan ook juist door deze wetenschappelijke zekerheid en degelijkheid het relatief karakter aantoon van zoovele hartstochten die in onze dagen het leven vergiften.

Gezien van uit dit punt is het boek van Prof. Kranenburg niet enkel een hoogstaand wetenschappelijk werk, vrucht van een gansch leven gewijd aan de studie van het staatsrecht en aan de meditatie over de laatste grondslagen der rechtsordening, doch ook een boek dat te midden van de woelingen onzer dagen rust geeft en optimisme.

René Victor.

Korneel BERGE. — Leerboek der Registratierechten.

— 3e aflevering. — 1936. Drukkerij Le Bièvre, Brasschaet. — Bij den auteur Moonsstraat, 46, Antwerpen.

We hebben bij een vorige gelegenheid reeds al het goede gezegd dat we dachten over dit uitgebreid leerboek van registratierechten uitgewerkt door den heer Korneel Bergé en waarvan de twee eerste deelen reeds vroeger verschenen.

De zoo actieve en gewetensvolle schrijver heeft thans met een bewonderenswaardig doorzettingsvermogen eene derde aflevering van zijn leerboek laten verschijnen. Het is op alle gebied waardig van de twee eerste deelen en behandelt de stof met een klaarheid en een grondigheid die voortreffelijk kunnen genoemd worden.

In deze derde aflevering wordt verder gegaan met de behandeling der akterrechten, wat meer dan de helft van het boekdeel beslaat, terwijl aangevangen wordt met de behandeling der overgangsrechten.

De theoretische behandeling van het toepasselijk registratierecht wordt, zooals in de vorige deelen, telkens toegelicht met zeer uitgebreide verwijzingen naar de rechtsleer en de rechtspraak en vooral naar de

menigvuldige administratieve omzendbrieven die de fiscale wet toelichten.

Op dit gebied is het boek een onuitputtelijke mijn van waardevolle inlichtingen.

Wat het boek vooral aantrekkelijk maakt is de overvloed van praktische voorbeelden die bij elk geval door den auteur worden aangehaald en die de soms droge en lastige stof van het fiscaal recht maken tot iets zeer levendigs.

Het boek van den heer Korneel Bergé groeit stilaan met een regelmatigheid die verbazend is en die getuigt van een zeer bijzondere werkkraft, tot een leerboek van blijvende waarde waaraan onze Vlaamsche rechtswetenschap vooral op het gebied van het fiscaal recht, zoozeer behoefte had.

Henri de LEUZE. — Het Fiscaal Regime der Kleine Eigendommen. — Brussel, Drukk. F. Van Buggenhoudt, Hamerstraat, 5.

De wettelijke bepalingen betreffende de aanmoedigen tot het bouwen van werkmanswoningen hebben zich in den laatsten tijd aanzienlijk vermenigvuldigd en verschillende wetsbesluiten hebben in den loop van de jaren 1935 en 1936 het fiscaal regiem van de kleine eigendommen vastgelegd.

Niemand zal onderschatten welk groot sociaal belang het heeft het bezit van de kleine eigendommen aan te moedigen en alle maatregelen welke in dien zin worden genomen door den Staat dienen van harte toegejuicht. Het is natuurlijk hoofdzakelijk op fiscaal gebied dat de staatstusschenkomst zich zal doen gelden en in de brochure van den heer Henri de Leuze, die uitgegeven werd door de zorgen van de «Receuil général de l'Enregistrement», vinden we een nauwkeurige uiteenzetting van alle fiscale bepalingen welke met deze aangelegenheid verband houden.

Het is natuurlijk een zeer speciale stof die geenszins vreemd blijft aan de gewone juridische praktijk, doch een overzicht van het boekje van den heer de Leuze toont onmiddellijk aan welke belangrijke en interessante problemen het fiscaal recht hier ook stelt en laat vooral toe ten eerste te waardeeren met welk helder doorzicht en met welke solide kennis de heer de Leuze deze stof behandelt.

Voor de notarissen zal dit boekje een kostbaar bezit zijn.

TIJDSCHRIFTEN

NEDERLANDSCH JURISTENBLAD. — Nr 9. — 27 Februari 1937. — Artikelen: Mr N. de Beneditty, Analogische toepassing in het strafrecht (II, slot). — Mr F. Tabingh Suermondt, Algemeen verbindend verklaren en onverbindend verklaren van overeenkomsten.

ECONOMISCHE TIJDINGEN. — Nr 4. — 25 Februari 1937. — De financieele organismen en de overheid, door Prof. Michiel Van Caeneghem. — Het Belgisch Bankwezen. — De Nationale Bank van België. — De Bank en haar Techniek. — Onze Vaktaal. — De Wisselmarkt. — Beursrubriek.

LA BELGIQUE JUDICIAIRE. — Nr 5. — 1 Maart 1937. — Théorie générale nouvelle du droit de vote dans les sociétés anonymes, par Léon Bertaux. — Jurisprudence belge. — Jurisprudence étrangère. — Bibliographie.

De Vrijt, Nationalesir., 46, Antwerpen, A. Somville, best.

Korneel Bergé
Mun.